PERSONAJE FEMININE ŞI MELANCOLIA COMUNISTĂ ÎN ROMANELE LUI DAN LUNGU

Female Characters and Communist Melancholy in Dan Lungu's Novels

Marius NICA, Assistant Professor Ph.D.,
Petroleum-Gas University of Ploieşti

Abstract: Sunt o babă comunistă *as well as all other novels of Dan Lungu (re)constructs not only the period before '89, but also the present feeling of bringing back the Past. The characters are all indebted to this perpetual state of reliving their lives in the communist period, yet, out of two major perspectives: on one hand there is a perspective within the fiction itself – that of the characters, and, on the other hand, there is a superior level perspective, a narrative one which builds up the entire fictional universe. The paper brings forward the main female characters that support the "communist melancholy" and the manner in which this is elaborated upon a piece of history which has more and more become inspiration for novel writers.*

Keywords: communism, literary imagery, melancholy, memory.

În pofida faptului de a fi un subiect controversat şi dezamăgitor pentru majoritatea românilor, comunismul constituie una dintre cele mai productive surse de inspiraţie a scriitorilor contemporani. Comunismul românesc devine o imagine mai mult decât o istorie, un artefact cultural ce se suprapune realităţii secolului trecut. Pentru generaţiile actuale – şi nu numai – există o serie transpuneri imaginare şi mentale ce traduc metaforic întreaga istorie comunistă, diminuând uneori (după cum este şi cazul textelor lui Dan Lungu) tragediile şi dramele individuale ale acelor ani.

Romanul din 2004, *Raiul găinilor*, subintitulat *fals roman de zvonuri şi mistere* dovedeşte apetenţa autorului pentru comunităţile mici în care personaje aparent nesemnificative traduc structuri mentale şi comportamentale specifice României pre-revoluţionare. Lectorul priveşte oarecum „de sus" o lume în miniatură, o lume pestriţă cu reguli ce guvernează tacit gesturile indivizilor. Atmosfera provincială, presărată cu tipuri umane neştiute conturează spaţiul întâmplărilor: spaţiul periferic al străzii Salcâmilor. Aici oamenii trăiesc pentru a povesti, iar atunci când o fac, rememorându-şi trecutul, ei dau amploare subiectelor, exagerând poveştile de viaţă ale celorlalţi locuitori. Comunismul este prezentat astfel din perspective diferite, fiecare personaj participând într-un fel sau altul la construcţia metaforei finale. Relatarea este simplă, punctată de episoade umoristice ce împiedică dezvoltarea unor accente tragice.

În romanul său, Dan Lungu descrie cu hazul specific tranziţia de la perioada comunistă la cea post-comunistă, folosindu-se în primul rând nu de complexitatea personajelor sale, ci de spectrul larg al comportamentelor acestora. Comunitatea adusă în prim plan ficţional „suferă" de aceea uşoară melancolie a istoriei, devenind uneori ridicolă sau chiar înspăimântătoare: Milica, bârfitoarea satului care „înfloreşte" orice noutate sau zvon, bărbaţii care se duc zilnic la cârciuma din sat (*Tractorul Şifonat*), Mitu care îi distrează pe localnici cu povestirile lui despre Ceauşescu, Familia Covalciuc sau nora neştiutoare.

BDD-A23352 © 2013 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:12 UTC)

Personajele romanului *Raiul găinilor* au o patologie diformă fără ca vreuna dintre ele să construiască imaginea vreunui personaj principal. Întreg universul romanului se îndatorează nu atât acţiunilor personajelor, cât, mai degrabă, împletirii poveştilor lor şi a aducerilor aminte.

Poate cel mai bine conturate – şi cu siguranţă cel mai bine determinate lingvistic – sunt personajele feminine, ale căror relatări solidifică nostalgia perioadelor trecute. Milica este, prin excelenţă, prototipul femeii ce caută informaţia şi doreşte să o transmită mai departe, dar modificată, resemnificată de adăugiri personale. Ea există în centrul comunităţii mai ales prin *modul personal* de a construi imagini şi poveşti din experienţele personale. Ea este singura care a putut vizita la un moment dat casa Colonelului, descrierea acesteia fiind una a amănuntelor, dând impresia că ştie orice detaliu despre orice obiect pe care l-a putut vedea: *Preţ de vreo trei-patru zile, maximum o săptămână, în urma acestei incredibile şanse, Milica a fost în centrul atenţiei pe strada Salcâmilor. […] fiecare locuitor dorea în secret să audă chiar din gura Milicăi, să vadă casa Colonelului* cu urechile lui*, direct de la Milica, să-i poată studia acesteia gesturile şi faţa în timp ce povesteşte, să-i poată cântări inflexiunile vocii*. Bârfa, informaţia ascunsă dar bogată în detalii (fie el adevărate sau nu) reprezenta un mod de existenţă în perioada comunistă; necesitatea „poveştilor" ţinând locul posibilităţilor limitate de informare.

Personajele romanului nu se luptă cu perioada comunistă, ci cu ele însele şi cu viaţa monotonă pe care şi-au construit-o de-a lungul timpului. Ele se vor afla pe rând în centrul scenei ficţionale datorită evenimentelor povestite şi amplorii create în jurul acestora. Lumea de aici constituie un tărâm al mediocrităţii cu oameni lipsiţi un sens real al vieţii, integrându-se perfect universului de mahala. La fel şi „Hleanda nebuna", cea care adună toţi câinii şi trăieşte cu ei, aruncă în comunitate ideile ei despre sfârşitul lumii ce are să se abată pe strada Salcâmilor: *Nebuna străzii putea fi zărită scurmând alături de ei, în groapa care ajunsese mai curând o denivelare, după surcele, fragmente de uşi, ferestre sau garduri, pe care le lega cu o sfoară sau un cablu şi le târa spre casa ei cu tăblăria ruginită şi căzută într-o rână, din capătul străzii*. Tehnica personajului nebun nu este nouă, evident, dar aminteşte de tehnicile narative ale romanului românesc predecembrist, în care, sub imaginea alienării (de orice formă ar fi fost aceasta) erau transmise adevăruri ce altfel nu ar fi putut trece de cenzura vremii. Nebunia femeii nu mai funcţionează în acest mod, însă nici gratuită nu putem spune că este. Ca tehnică narativă, discursul lunatic devine în acest caz un fel de refren, o reluare obsedantă a imaginilor şi motivelor comuniste (obsedante la rândul lor în realitatea românească a vremii): *Rugaţi-vă, oameni buni! Stima noastră şi mândria, Ceauşescu, România! […] Căiţi-vă, oameni buni! Lăsaţi rachiul şi vinul, lăsaţi preacurvia şi minciuna, lăsaţi gândurile rele, mergeţi la şcoală, învăţaţi, învăţaţi şi iar învăţaţi, consumaţi peşte oceanic, trăiască 23 August!* Apropierea pe care Dan Lungu o face nu este întâmplătoare. Discursul propagandistic, prin reluarea lui la toate nivelurile societăţii comuniste, a devenit un clişeu ce s-a transformat în formulă sinestezică după anii '90. Imperativul *rugaţi-vă* accentuează modul de construcţie a clişeului propagandistic: repetarea aceleiaşi fraze (dar fără sensul discursului religios) a dus la construcţia de formule seci, rimate si ritmate ce au asigurat existenţa în folclorul urban contemporan a diverse construcţii ironice şi acuzatoare. O istorie a sloganurilor obsedante şi a clişeelor lingvistice este readusă prin vocea personajului Hleanda nebuna, conturând sonor metafora comunismului ce guvernează romanul.

BDD-A23352 © 2013 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:12 UTC)

Vera Socoliuc este o alta imagine feminină ce întregeşte tabloul ficţional al perioadei comuniste. Ea întruchipează prototipul femeii venite „de la oraş”, ce afişează o superioritate evidentă faţă de cei de pe strada Salcâmilor. Privită de celelalte personaje ca o persoană cu „multe pretenţii”, Vera Socoliuc are *aerul de persoană hotărâtă să-i civilizeze pe cei din jur, gata să pună umărul la o revoluţie a gustului în gospodăria lor, răzbătea uşor de sub cuvintele melodioase, iar bătrânilor nu le fu deloc pe plac*. Ea apare ca un element din exterior ce deteriorează spaţiul intim şi tradiţional al familiei, urmând ca în final să fie contaminată de liniştea şi monotonia satului. Spaţiul mahalalei „înghite” şi maculează orice tentativă de modificare a formelor şi structurilor moştenite. *Se făcuse de ruşine, primise un fel de botez, se râsese pe seama ei, devenise cumva de-a lor. În scurt timp, din „bucureşteanca” a devenit Vera sau doamna Socoliuc, după caz. Atunci a intrat practic cu adevărat în familia Socoliuc şi a fost acceptată pe stradă.* Temperamentul său diferit şi neimplicarea ei în discuţiile localnicilor o fac pe Vera să fie percepută ca aparţinând unui alt univers, la fel ca şi Colonelul. Este atitudinea comunităţii de pe strada Salcâmilor de a respinge tot ceea ce este străin, necunoscut şi care nu adoptă un comportament comun. Raportată la societatea comunistă, Vera poate cu uşurinţă să se încadreze în sfera elementelor neutre care nu aderă şi nici nu împărtăşesc principiile unei comunităţi solide, afişând un fel de absenteism social.

Aurora Spătaru este „ochiul din umbră” de pe vestita stradă, elementul care aduce spectaculosul în rândul localnicilor, devenind un narator-observator. Ea are rolul de a anima comunitatea prin temperamentul şi prin acţiunile ei nefireşti, fapt ce îi aduce porecla „ciudata satului”. Tot ea este cea care îi informează pe locuitori de ceea ce se întâmplă în familia Covalciuc. Stilul indirect liber este înlocuit de caracterizarea directă făcută de narator într-un limbaj intenţionat literar, impregnat de numeroase neologisme cu intenţia de a crea un contrast defavorabil personajului prezentat anterior. Astfel, „doamna Spătaru” ai cărei ochi *părăseau starea de incertitudine, de atenţie flotantă şi focalizau , însufleţiţi brusc, schimbarea de decor* trece *de la contemplarea amorfă nediferenţiată a ansamblului, la scrutarea vioaie şi emfatică a detaliului dinamic.* Autorul recurge la această schimbare de registru lexical şi pentru a-şi exprima ironia. Scenele conjugale din casa aceluiaşi cuplu au ca punct de referinţă televizorul alb-negru pe care aceştia îl deţin din cel de-al cincilea an de căsnicie. Pentru doamna Spătaru, privitul pe fereastră este un gest ce se oglindeşte în cel din faţa televizorului. Reacţiile ei sunt aceleaşi, de parcă *viaţa ei ar fi fost prinsă în joc*. Este un „joc” pe care personajul îl observă atent şi are grijă să indice, detaliat, faptul că ea şi-a îndeplinit datoria: *Când se întorceau de la treburile lor, Aurora ieşea în poartă şi le aducea la cunoştinţă cele petrecute, cu sentimentul datoriei împlinite, încheind de fiecare dată astfel: „şi mai mult de atât nu am putut scoate de la ei”.*

Personajele din *Raiul găinilor* sunt oameni simpli cărora nu le-a mai rămas nimic de făcut în tranziţia actuală decât să bea din plictis (bărbaţii), să vizioneze telenovele (femeile), să comenteze ultimele întâmplări auzite sau văzute, zvonurile ce circulă cu rapiditate fără să mai fie preocupaţi de altceva decât să se ironizez reciproc, să se bucure că se pot întâlni la crâşmă cum fac bărbaţii de pe strada Salcâmilor sau să aştepte evenimente deosebite cum fac femeile, dar numai în afara orelor în care se transmit telenovelele. Aceasta este o lume frustrată în mahalaua românească actuală, devenită interesantă datorită stilului naratorial al lui Dan Lungu.

BDD-A23352 © 2013 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:12 UTC)

Sunt o babă comunistă, roman ce apare în 2007, reprezintă o nouă imagine ficţională a momentului de tranziţie a României de la perioada prerevoluţionară. Personajul central este reprezentat de o femeie ajunsă la vârstă matură ce îşi aminteşte cu plăcere dar şi cu mare nostalgie evenimentele prin care a trecut; sunt rememorate episoade din copilărie, adolescenţă dar şi din trecutul apropiat, al ultimilor ani de comunism. Este prototipul femeii simple ce se dezvoltă în anii comunismului românesc şi care, în momentul dispariţiei acestuia, încearcă să îl recupereze prin singurul mijloc rămas viabil: memoria personală. Este o încercarea de a se integra în prezentul ce nu îi oferă aceleaşi satisfacţii precum istoria trăită în anii tinereţii. Emilia Apostoae nu este un personaj complex, dar maniera în care este realizat face din el un simbol al eternei nostalgii comuniste. Epoca în care au existat condiţiile de e deveni „orăşeancă" o scapă de calvarul vieţii de la ţară şi o ajută să descopere beneficiile traiului urban.

Personajul nu evoluează pe parcursul romanului, ci acumulează pe parcursul dialogurilor sau a monologurilor interioare straturi succesive de nostalgie. Aceasta se va traduce în final cu o dramă a inadaptării, dar, specific textelor lui Dan Lungu, drama individului nu se manifestă la cote extreme, ci rămâne la nivelul dilemei şi a întrebărilor retorice. Ce impresionează însă este prototipul creat prin Emilia Apostoae: femeie simplă, cu tradiţii puternice, fără idealuri înalte, ce dovedeşte predispoziţia spre kitsch în diferite aspecte ale vieţii ei. Spaţiul din jurul personajului respiră de la începutul romanului aceeaşi imposibilă împăcare cu istoria şi cu trecerea timpului: *La întoarcere m-am uitat mai atentă la blocul în care locuim. […] Nu mai era nou, ca atunci când ne-am mutat în el, nebuni de fericire. Trecuseră peste treizeci de ani şi nu mai pupase nicio bidinea. Ce mai, era scorojit de-a binelea, iar colţurile erau mâncate de ploaie. […] Treptele de la intrare erau ciobite şi balustradele îndoite, bălăngănindu-se la prima atingere.* Descrierea nu este întâmplătoare, spaţiul inhabitat de personaj rezonând cu acesta şi cu modul individual de a se identifica în timp. Este o degradare pe care Emilia o resimte acut, o degradare la nivel de aşteptări personale şi de proiecţii prezente. Nostalgia personajului se activează la fiecare gând al acestuia, dorinţa de a trăi acele clipe din trecut fiind incomensurabilă.

> Şi poate că nici un interval istoric nu este mai încărcat de semnificaţii pentru conturarea biografiilor contemporane: prin mii de fire, de la elite până la omul de rând, românii de astăzi sunt fii unui timp către care se reîntorc cu nostalgie. Habitatul însuşi obligă la această reexaminare melancolică: blocul intră în viaţa republicii definitiv, pentru a o nu mai părăsi niciodată.[6]

Emilia Apostoae respinge într-o oarecare măsura înnoirea societăţii, sperând într-o posibilă revenire a orânduirii anterioare în care ea simte că totul fusese mai uşor pentru familia ei. De fapt, drama ei este alimentată de faptul că propriile sentimentele ei nu coincid cu cele ale comunităţii şi, mai ales, cu cele ale fetei sale, plecată în Canada. Această incompatibilitate dă naştere întregului procesul de rememorare a vieţii în timpul comunismului şi încercării de recuperare a trăirilor de atunci. Elementele rămase fizic în jurul

[6] Paul Cernat, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici, Ioan Stanomir, *Explorări în comunismul românesc*, vol. III, Polirom, Iaşi, 2008, p. 261.

BDD-A23352 © 2013 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:12 UTC)

personajului accentuează brutal sentimentul nostalgiei, oferind totodată şansa naratorială de a fi trasate tuşe specifice imaginarului comunist: *Când se întâmplă să trec pe lângă ea, întorc capul. Mă frige sufletul, pe cuvânt. Am senzaţia că acolo, în secţie, scheletele noastre au rămas în poziţie de lucru, gata în orice moment să înceapă treaba. Că e doar o pană de curent. Ştiu că-i o prostie cât mine de mare, că vremurile nu se mai întorc, dar asta simt*. Romanul are o dublă poveste: pe de o parte este cea a Emiliei, femeia ce nu reuşeşte să se adapteze noii lumi capitaliste, iar pe de altă parte este cea a comunismului românesc. Cea de a doua se construieşte detaliat, prin prezentarea directă a modului de existenţă din acea vreme. Eroina este aşezată pe poziţia povestitorului şi, cu lexicul specific, oferă detalii despre modul de a deveni membru de partid, despre bancurile cu Ceauşescu spuse de colegii de muncă, despre micile furturi ce aveau loc în secţie şi despre „avantajele" de care familia ei putea uneori beneficia.

Povestea de viaţă a protagonistei se desfăşoară în mai multe spaţii temporale, cel al copilăriei, al familiei, al primelor experienţe citadine, al muncii într-o uzină comunistă, toate acestea creionând individualitatea personajului feminin. Episoadele din copilărie precum cele în care familia se adună să facă tezic sau în care tânăra fată de la ţară îşi doreşte să ajungă la oraş conturează voit o atitudine specifică acelor ani: mirajul oraşului. *Am văzut mai demult un film cu nemţi. La tanti Lucreţia, bineînţeles. Noi nu avem nici măcar curent electric. Vreau la oraaaaş!, strig eu în găleată. Eu strig, eu aud. Seara stăm la lumina lămpii. […] E bine să ai becuri. Nici la rând la gaz nu trebuie să stai.* Mica reuşeşte să evadeze din spaţiul închistat al satului la oraş cu ajutorul Lucreţiei şi a lui nenea Andrei, se angajează la o fabrică de construcţii metalice, se căsătoreşte cu Ţucu, primeşte un apartament de la stat şi o are pe Alice, care va deveni ulterior ingineră precum cerea moda vremii. Toate acestea contribuie la construirea unei atitudini pozitive în raport cu epoca socialistă şi tocmai de aceea, în prezent, Emilia încearcă o recuperare a acelor momente. Pentru ea, femeia avea mai multe şanse decât ar putea avea în prezent şi, în noua ordine de valori, eroina se simte un intrus, neînţelegând aversitatea unora faţă de ceea ce ea considera a fi fost perioada benefică din viaţa ei. Aceste momente sunt redate prin monologuri interioare ce beneficiază de un umor delicios, o frazare specifică omului simplu şi, nu de puţine ori, cu mici erori intenţionate.

Întâlnirea cu Alain îi va zgudui puţin lumea Emiliei, deoarece la întrebarea cum a fost comunismul, ea va răspunde *că o duc mai rău acuma ca înainte de revoluţie*, dovadă că este fidelă acelei perioade, şi că orice element ce ar denigra mai mult sau mai puţin imaginea construită de ea va fi respins şi calificat drept negativ. Până şi obiceiurile canadienilor sunt de condamnat, Emilia fiind de părere că lumea s-a schimbat şi nu se mai bazează pe acelaşi valori cunoscute ei . Se observă astfel o mentalitate uşor tributară educaţiei din perioada socialistă, prin respingerea oricărei idei din exterior (ce oglindeşte la nivelul individului lipsa de deschidere a societăţii româneşti comuniste din acei ani).

Titlul romanului contribuie la revelarea unei condiţii pe care Emilia nu o conştientizează până la un moment dat. Protagonista va realiza în urma unei discuţii cu Alice (care lăuda modul de viaţă al canadienilor) că, de fapt, ea aderă în continuare la valorile inoculate de regimul comunist. *Vai mamă, eu ziceam că te faci, dar tu eşti mai comunistă decât credeam*. Emilia Apostoae îşi construieşte un univers propriu, al aducerilor aminte, un univers aproape ideal în care se simte în siguranţă în faţa noii lumi. Şi, în momentul definitoriu al conştientizării acestui fapt, va recunoaşte, mai mult sieşi decât lui Alice: *Uite*

BDD-A23352 © 2013 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:12 UTC)

că mi-am dat arama pe faţă. Sunt o babă comunistă, dacă nu ştiai. Asta sunt. Romanul lui Dan Lungu contribuie la construcţia unei anume tipologii de personaj feminin, Emilia fiind participantă la un sentiment invers al revelaţiei. Ajunsă la o vârstă înaintată, baba comunistă nu mai are niciun ideal concret, toată lumea o blamează pentru ideile sale. Atitudinea celorlalţi o determină să îşi construiască un ideal prin reînvierea unei ideologii pe care o va promova în încercarea de a recupera acel timp al binelui şi al confortului ştiut.

În dialogul dintre Emilia şi Alice descoperim relaţia dintre trecutul nostalgic şi prezentul activ cu concepte şi valori total diferite. Momentul alegerilor prezidenţiale, când Emilia pledează pentru vechiul sistem, este o tehnică narativă intenţionată pentru a pune în antiteză cele două prototipuri feminine: pensionara nostalgică şi tânăra revoluţionară cu viziuni capitaliste. *Uite, mamă, aşa cum vorbeşti tu din experienţa vieţii tale, aşa pot să-ţi spun şi eu din experienţa mea: eu nu am niciun singur motiv să regret comunismul. […] Cum să fie prost un sistem în care eu am dus-o bine?* Alice este reprezentanta noii generaţii ce aştepta să se integreze unui sistem democratic, aşezată în mod intenţionat în contratimp cu mama sa pentru a da amploare dramei celei din urmă.

> E şi o diferenţă de epocă şi de ritm istoric, nu numai de mentalitate generaţionistă. Dacă adolescenţa mamei se suprapune fazei mobilizatoare şi constructive a socialismului românesc, cu nenumărate şantiere de pe care se înalţă cartiere de blocuri, uzine uriaşe, baraje, hidrocentrale şi tot restul, copilăria fiicei (care mai târziu va emigra în Canada) e prinsă în acolada unei perioade de recul: cu depăşiri fantasmagorice ale planului cincinal şi butaforii placate pe realitate, pentru a-l satisface pe Conducătorul paranoic. […] Cititorii mai tineri vor avea, în acest punct, senzaţia că Dan Lungu fabulează, lansându-se în proiecţii parodice la graniţa absurdului. De fapt, el lucrează cu materialul regimului trecut şi în spiritul funcţionării acestuia, în anii '80. Ceea ce azi pare de un comic nebun reprezenta, ieri, realitatea însăşi. Greu de crezut? Dar de trăit?... [7]

Drama este cu atât mai puternică cu cât Emilia însăşi ajunge să se întrebe dacă are sau nu dreptate. Un fel de „cetăţean turmentat" ce caută răspuns trecutului şi prezentului său, pierdut în dileme ce par a nu-şi găsi rezolvare: *Dar era posibil un comunism fără comunişti „din aceia"? Dacă nu, mai voiam eu comunism? Dacă numai aceia erau comuniştii, atunci nu mai voiam să fiu comunistă. Nu mai voiam să fiu, dar eram. Se poate să fii fără să vrei să fii?*

Finalul romanului creşte tensiunea interioară a personajului prin punerea în opoziţie cu ideile şi dorinţele celor de aceeaşi vârstă. Emilia Apostoae se întâlneşte cu sora ei – Sandală – şi cu fosta colegă de serviciu – Aurelia – şi le propune să reia legăturile cu ceilalţi colegi pentru a redeschide atelierul , dar, spre surprinderea ei este contrazisă, iar ideile sale sunt respinse cu vehemenţă. Un impact puternic îl are şi aflarea veştii că unii dintre foştii ei colegi au cunoscut altă evoluţie, s-au îndepărtat de mediul în care Emilia îi cunoscuse şi în care dorea cu ardoare să rămână. Faptul că încă o dată dorinţele şi gândurile Emiliei sunt

[7] Paul Sandu, *Întâlnirea cu destinul* în „România literară", nr. 10, 2007.

BDD-A23352 © 2013 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:12 UTC)

demontate o face să devină sceptică în legătură cu propria mentalitate şi aşteptări. Lumea Emiliei este zguduită, iar ea devine pentru moment un personaj cu o ascensiune a sentimentelor, punându-şi la îndoială credinţa în perfecţiunea acelor vremuri după care tânjea: *Simţeam cum trecutul meu începe să se schimbe. În joc intraseră piese noi, care nu se potriveau deloc, care mă obligau să iau jocul de la capăt. […] Fuseserăm cu toţii ca într-o familie şi până mai adineauri fuseserăm fericiţi. Acum…începea să se destrame. De când se uita sora mea la mine ca la o babă comunistă? De ce amintirile noastre erau atât de diferite?*

Aparent un personaj linear şi simplu, Emilia Apostoae dezvăluie putere de auto-analiză, ceea ce îi oferă contur şi rezistenţă ficţională. Prin ea sunt puse în balanţă cele două regimuri, insinuându-se naratorial, cu uşoară ironie, punctele slabe ale comunismului românesc. Lectorul nu asistă la o evoluţie a personajului, ci, mai degrabă, la o rememorare a vieţii acestuia şi de aici şi uşoara lipsă de dinamism a romanului. Dar, dincolo de aceasta, există o activare a conştiinţei prin care Emilia declanşează drama identităţii. Structurat pe trei planuri narative care se îmbină în rememorările personajului (viaţa la ţară – copilăria, munca în comunism la uzină şi viaţa de pensionar) romanul atrage prin stilul său liber şi natural, poveştile Emiliei fiind traduse cu ajutorul unui umor fin şi al unei ironii evidente.

Pe lângă personajul feminin central, în *Sunt o babă comunistă* apar şi alte personaje feminine cu un comportament contrastant cu cel al Emiliei Apostoae. Doamna Rozalia este personajul antitetic, anticomunist cu o poveste de viaţă ce ar putea impresiona pe oricine. În izolarea ei, cu vizitele anunţate dinainte, această figură feminină devine „contragreutatea" ideologică pentru nostalgia comunistă a Emiliei. Dan Lungu încearcă să pună în oglindă cele două femei, cu cele două poveşti de viaţă reuşita fiind doar în accentuarea sentimentului de inconfort şi de neclaritate al Emiliei Apostoae. Povestea la care aceasta asistă în casa Rozaliei nu schimbă cu nimic sentimentele babei comuniste faţă de regimul regretat, ci doar adânceşte drama situării în raport cu ceilalţi. *Dragă doamnă, ăsta e comunismul meu: cel care a luat cu forţa atelierul tatii, care mi-a retezat din faşă valul de a mă face pictoriţă, care m-a lipsit de culori toată viaţa.* În acest roman descoperim două mari drame existenţiale: una a Rozaliei, unde comunismul a marcat în mod negativ şi de neiertat viaţa, şi una a Emiliei care are îşi doreşte o posibilă revenire la istoria pierdută. Doamna Rozalia întruchipează victima regimului comunist, cu alte idealuri decât cele impuse sau inoculate de partid.

Emilia Apostoae, asaltată de ideile revoluţionare şi liberale ale fiicei sale, de istoria nedreaptă a Rozaliei şi de dorinţele cu totul neaşteptate a fostelor colege de muncă încearcă un sentiment de frustrare şi resemnare. Pusă faţă în faţă cu sine, protagonista îşi analizează comportamentul şi valorile fără însă o modificare a acestora. De aceea, baba comunistă devine un tip literar desprins din realitatea contemporană: *Mulţi dintre foştii comunişti acu îs mari patroni, ce, nu ştiai? Pe unde te duci, dai peste ei. Deşi peste unul am dat unde mă aşteptam mai puţin, la mănăstire.*

Dan Lungu reuşeşte să construiască portretele unor personaje feminine emblematice, care întrunesc într-un mod elocvent caracteristicile unor tipologii feminine reprezentative din regimul comunist sau cel ce i-a urmat. Întâlnim în aceste romane de mici dimensiuni un apel la conştiinţa colectivităţii prin care sunt dezvăluite întâmplări din epoca socialistă, motive emblematice ale acelor vremuri şi comportamente specifice. Sunt prezente tipologii uşor recognoscibile din „epoca de aur", fiecare creând un eveniment narativ prin povestea vieţii lor. Romanele lui Dan Lungu (re)construiesc nu perioada de dinainte de '89, ci sentimentul

BDD-A23352 © 2013 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:12 UTC)

prezent al aducerii aminte. Personajele sale sunt toate tributare acestei stări de perpetuă retrăire, dar din două perspective: pe de o parte cea din interiorul ficţiunii – a personajelor, iar pe de altă parte cea de la un nivel superior, naratorial ce construieşte întreg universul ficţional. Şi prin aceasta, în literatura română se conturează din ce în ce mai puternic tipologia nostalgicului şi, prin metafore şi motive specifice, imaginea României comuniste ca topos literar.

Bibliografie

Cernat, Paul; Manolescu, Ion; Mitchievici, Angelo; Stanomir, Ioan, *Explorări în comunismul românesc*, vol. III, Polirom, Iaşi, 2008.
Lungu, Dan, *Raiul găinilor*, Polirom, Iaşi, 2007.
Lungu, Dan, *Sunt o babă comunistă*, Polirom, Iaşi, 2011.
Sandu, Paul, *Întâlnirea cu destinul* în „România literară", nr. 10, 2007.

BDD-A23352 © 2013 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:12 UTC)